

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 6, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 331.556.2/4:005.336.4:311.21

*З. П. Бараник,
доктор економічних наук, професор, заступник завідуючого кафедри статистики,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
І. О. Романенко,
аспірант кафедри статистики,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МІГРАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

*Zoya Baranyk,
PhD, Professor,
Deputy Chief of the Statistics Chair Kyiv National University of Economics by Vadim Hetman
Irina Romanenko,
Postgraduate, Statistics Chair Kyiv National University of Economics by Vadim Hetman*

MIGRATION AS AN OBJECT OF STATISTICAL ANALYSIS

У статті розглянуто причини та наслідки інтелектуальної трудової міграції, визначено основні напрями міграційних переміщень висококваліфікованих кадрів, окреслено основні проблеми у сфері інтелектуальної трудової міграції та запропоновані шляхи формування ефективної збалансованої міграційної політики з боку держави.

The article examines the reasons and consequences of intellectual migration, the main directions of migration movements of highly qualified labor; outlines the main challenges in the field of intellectual labor migration and the ways of forming an effective balanced migration policy of the state.

Ключові слова: інтелектуальна міграція, висококваліфікований мігрант, трудовий потенціал, інтелектуальний донор.

Keywords: intellectual migration, qualified migrant labor potential, intellectual donor.

Постановка проблеми. В умовах політичної, економічної та соціальної кризи трудова міграція набирає масштабних обертів. Сьогодні в умовах нестабільності все більше працездатного населення вимушене працевлаштовуватися за межами національних кордонів. За неофіційними даними за кордоном у різних сферах працевлаштовані приблизно 7 млн. українців. Відповідно до даних Державної служби статистики України ця цифра значно менша, щороку за кордоном працює від 1 до 4 млн. українців. Міжнародна організація з міграції оцінює кількість трудових мігрантів з України у 2,5 мільйона осіб. Існуюча система статичного обліку не в змозі відтворити дійсні масштаби трудової міграції за кордон.[14].

На сьогоднішній день трудова міграція не тільки зменшує пропозицію робочої сили на українському ринку праці, а й знижує її якість. Оскільки в умовах розвитку міжнародних економічних відносин поширюються міграційні процеси, характерною складовою яких є інтелектуальний потенціал. Інтелектуальна міграція є особливою загрозою соціально-економічного розвитку країни та сталого розвитку суспільства. Оскільки одним із важливих факторів економічного і соціального прогресу є формування наукових кадрів, нагромадження інтелектуального капіталу, збільшення науково-технічного потенціалу країни, збереження висококваліфікованих кадрів.

Нажаль сьогодні понад 30% українських вчених працюють на розвиток економіки зарубіжних країн. [2].

Таким чином інтелектуальна міграція є досить актуальною проблемою для сучасної України, і потребує, по-перше, детального аналізу міграції висококваліфікованих кадрів, яка в умовах глобалізації набуває масштабних обертів і, по-друге, вдосконалення процесу регулювання політичних напрямів держави щодо зменшення обсягів інтелектуальної міграції в майбутньому.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Значний внесок у розробку методології та методики дослідження трудової міграції був втілений у працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: Дж.Саймон, С.Кастл, М.Товфлер, Б.Г'юш, Р.Епплеярд, С.Бандур, О.Бутрова, О.Гладун, Е.Лібанова, О.Маліновська, С.Мельник, М.Романюк, та ін.

Таким чином, як в зарубіжній, так і в вітчизняній літературі накопичено значний досвід з дослідження проблем трудової міграції. Разом з тим, детально розглядаючи міграційні процеси, науковці багато уваги у своїх дослідженнях приділяють саме трудовій міграції, залишаючи при цьому без достатнього вивчення проблему пов'язану з міграцією інтелектуальних кадрів.

Сьогодні вельми необхідно поглибити наукові дослідження інтелектуальної міграції в контексті розвитку України, розглянути проблеми міжнародного переміщення висококваліфікованих кадрів в умовах ринкового середовища.

Метою дослідження є визначення основних методичних підходів щодо тлумачення «інтелектуальний мігрант», розкриття його суті, з'ясування причин формування та визначення факторів впливу на обсяги формування інтелектуальної міграції.

Завдання дослідження: визначити причини та наслідки інтелектуальної міграції, з'ясувати основні напрями міграційних переміщень інтелектуальних мігрантів, окреслити основні проблеми у сфері інтелектуальної трудової міграції та запропонувати органам управління шляхи формування ефективної збалансованої міграційної політики.

Основний матеріал. У теперішній час явище інтелектуальної міграції притаманне майже всім країнам, і особливо тим, в яких попит на фахівців з вищою освітою значно менший ніж їх пропозиція. Ринок праці не в змозі забезпечити висококваліфікованих фахівців робочими місцями, оскільки розвиток економіки країни не забезпечує відповідного працевлаштування фахівців з вищою освітою. У такому випадку країни стають так званими інтелектуальними донорами, оскільки значна частина їх високоосвічених громадян мігрує, як правило, до економічно розвинених країн.

В контексті глобальної інтеграції Україна посідає одне з провідних місць у рейтингу країн-донорів з постачання інтелектуальних, висококваліфікованих трудових ресурсів та некваліфікованих трудових мігрантів. Масштаби інтелектуальної трудової праці збільшуються, а це має істотний вплив на розвиток освіти,

науки, бізнесу, економіки країни та сталого розвитку суспільства.

У сучасному науковому дискурсі дослідники розходяться в думках щодо визначення «інтелектуальний мігрант» та «висококваліфікований мігрант». Постає питання відносно того, яких фахівців слід включити в категорію висококваліфікації, а яких до інтелектуальної. Також існують розбіжності щодо тривалості міграції висококваліфікованих фахівців, деякі науковці вважають мігрантами тільки тих, що виїхали на постійне місце проживання, інші дослідники вважають за необхідне враховувати також міграції, що пов'язані з виїздом на роботу за контрактом та навчанням.

На рисунку 1. Представлено класифікацію видів міграції відповідно до встановленої мети.

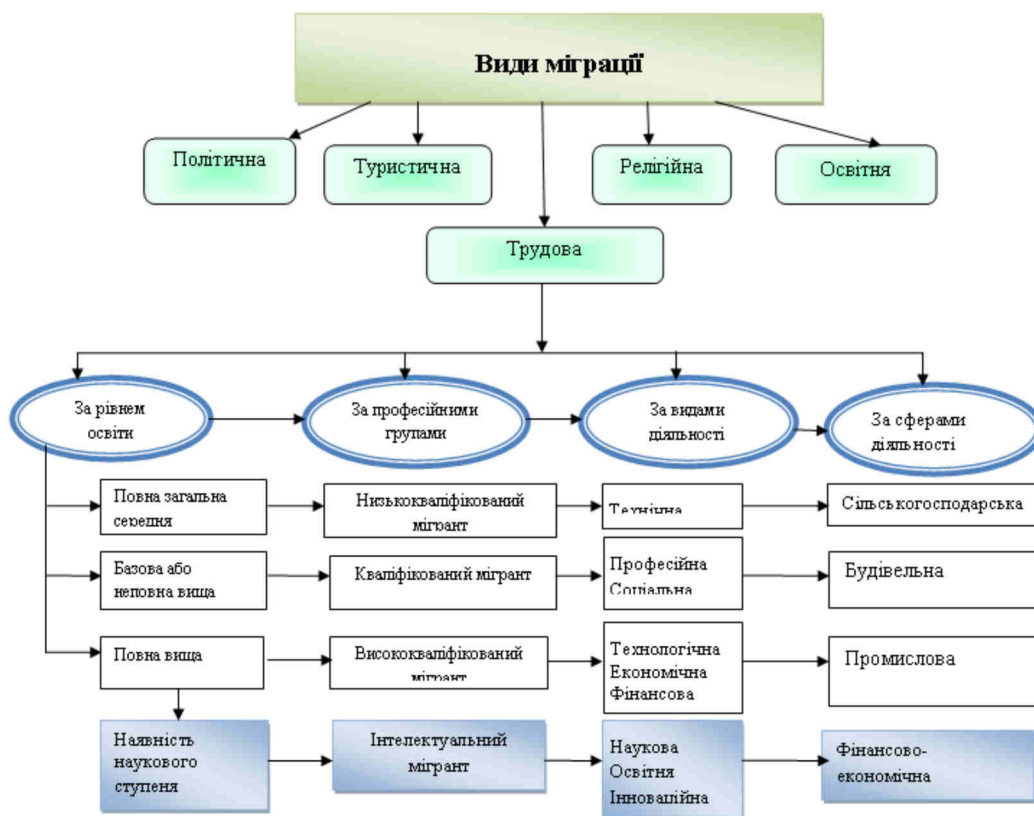

Рис. 1. Класифікація видів міграції
Джерело: [розроблено автором]

Відповідно до системи категорій представлених на рис. 1 до *мігрантів низької кваліфікації* відносять робітників, що мають загальну або початкову середню освіту, низьку професійну підготовку, здатні виконувати тільки підсобні роботи відповідно до встановленого інструктажу.

Кваліфіковані мігранти – це особи, які переважно мають середню технічну або неповну вищу освіту, але не мають можливості (або бажання) працевлаштуватися в країні проживання здатні виконувати як розумову та фізичну працю у соціальній та будівельній сферах.

Висококваліфіковані мігранти – це особи, які мають вищу освіту, або ступінь магістра, або здобувають науковий ступінь, мають значний досвід роботи у певній галузі, посідають провідні (керуючі) посади, здатні виконувати висококваліфіковану роботу у технологічній, економічній та фінансовій сферах.

Інтелектуальні мігранти – це особи, що мають науковий ступінь кандидата або доктора наук, виїжджають закордон з власної волі або за запрошенням, працюють переважно у високоінтелектуальних сферах: освіта, наука, технології.

Англійський учений Дж. Солт вважає, що висококваліфікований мігрант – це фахівець, який має вищу освіту. Однак, за переконанням іншого англійського дослідника А. Вільямса, будь-який мігрант може передавати свої знання у країні прибуття, а відтак – вважатися висококваліфікованим. Найближчим до істини може бути тлумачення, запропоноване австралійським науковцем Р.Рейделом: висококваліфіковані мігранти – це іноземні працівники, які мають вищу освіту або володіють значним досвідом у певній сфері діяльності [10].

У своїх роботах О. Грузинський розглядає міжнародну науково-технологічну співпрацю, її причини, переваги та бар'єри, звертає увагу на можливість міждержавної кооперації без «відпливу інтелекту». В. Федорінов акцентував свою думку на необхідності формування і розвитку ефективного ринку інтелектуальної власності в Україні. Л. Леденєва описує відтік молодих спеціалістів та студентів, що навчаються за кордоном, розглядає сучасний етап «відпливу молодих умів» в контексті інтернаціоналізації освіти та глобалізації інтелектуальної еліти.

Таким чином поняття «висококваліфікований мігрант» та «інтелектуальний мігрант», можна вважати синонімами, оскільки вони відображають місце і функції особи в економічній системі, її здібності до праці, що значною мірою є подібні. Через відсутність їх усталеного визначення інтелектуальний мігрант, зазвичай, ідентифікують як висококваліфікований.

Сьогодні міграційна політика багатьох розвинутих країн світу ґрунтується на принципі приваблення інтелектуального мігранта. Високорозвинені держави світу підійшли до формування економічної системи, шляхом розвитку інтелектуального продукту, з розвинутими розумовими, аналітичними здібностями, умінням своєчасно реагувати на актуальні світові тенденції розвитку, з високим рівнем самоорганізації, самоконтролю та моральності. Саме інтелектуальна особистість визначає конкурентоспроможність економічних систем, є основою багатства народів та ключовим ресурсом їх розвитку. Здатність економіки створювати і ефективно використовувати високорозвинену особистість все більшою мірою визначає економічний розвиток країни та рівень добробуту її громадян. Соціально-економічний прогрес будь-якої країни залежить від створення необхідних умов для формування знань, ідей та інформації, від здатності національних інституцій продуктивно їх засвоювати. Саме тому високорозвинені країни світу не тільки дбають про примноження і якісне зростання власного інтелектуального капіталу, створюючи науково-технологічні парки, лабораторії, інвестуючи у розвиток навчальних та наукових установ, але й активно формують попит на іноземних спеціалістів.

Україна ще володіє досить вагомим науково-технічним кадровим потенціалом. Але, на жаль, внаслідок цілої низки політичних, економічних, соціальних проблем вже втратила близько третини свого наукового потенціалу і продовжує втрачати. Неналежа увага уряду країни до збереження та відновлення наукового потенціалу України призвела до зменшення на 50% чисельності науковців середнього віку та майже на 60% молодшого наукового персоналу. У 2012 р. 0,26% від загальної кількості випускників, які отримали диплом магістра, спеціаліста та бакалавра, були прийняті на роботу за фаховим спрямуванням. [13].

Останнім часом в Україні у системі підготовки кадрів та формування кадрової політики щодо фахівців вищої кваліфікації накопичилось багато проблем, що потребують швидкого вирішення. Існує значний розрив між підготовкою наукових кадрів та їх залученням до роботи у науковій сфері, незважаючи на те, що чисельність докторів та кандидатів наук зростає. Частка тих, хто залучений до наукової та науково-технічної діяльності, неухильно скорочується. Протягом 2000 – 2013 рр. кількість докторів наук, збільшилася на 47,7%, однак їх кількість у сфері наукової та науково-технічної діяльності зросла тільки на 9,8%. Чисельність кандидатів наук зросла протягом 2000-2013 рр. на 45,8%, однак кількість тих, хто займається науковою роботою, зменшилась на 34,7%. Це свідчить про те, що

фахівці з науковим ступенем, особливо молодь, більш схильні до міграції. [13].

На рис. 2 представлена динаміка кількості організацій, що здійснюють науково-технічну діяльність. [14].

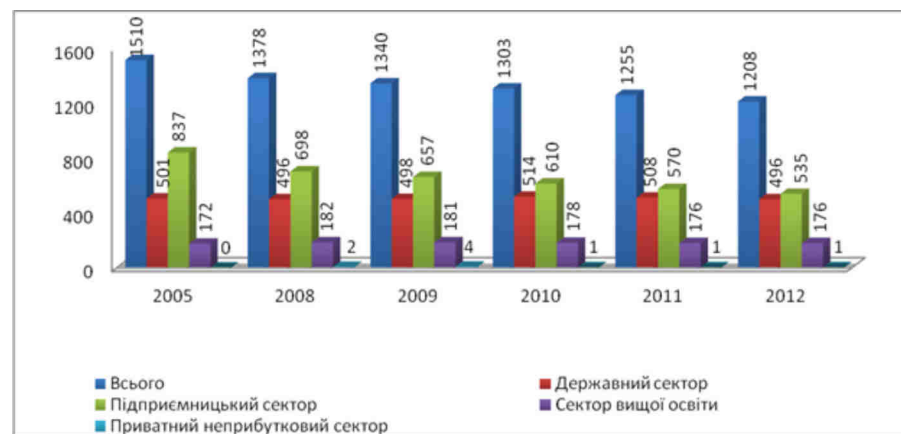

Рис. 2. Динаміка розвитку науково-технічних організацій в Україні

Джерело: <http://www.dkni.gov.ua> [14]

За даними Державної служби статистики України у 2012 р. кількість організацій, що здійснювали наукову і науково-технічну діяльність, порівняно з 2011 р. зменшилася на 3,7% і становила 1208 організацій. Однією з основних причин зменшення кількості науково-технічних організацій є недостатнє фінансування з державного бюджету наукових проєктів.

Для забезпечення здатності зростання економіки за рахунок впровадження нових технологій та інновацій Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» передбачено бюджетного фінансування науки в обсязі 1,7% ВВП. Цього критерію в Україні не було досягнуто жодного разу. Протягом останніх років фінансування наукової сфери становить менше одного відсотка. Так у 2009 році фінансування наукової сфери становило 0,85%, у 2010 році - 0,87%, у 2011 році - 0,73% відповідно, у тому числі бюджетне фінансування складає приблизно лише 0,3% ВВП. Дуже низькі витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи супроводжуються зниженням оплати праці, погіршенням її умов, незатребуваністю результатів наукової діяльності та призводять до відчутних втрат кваліфікованих кадрів. За останні десять років (2002 - 2012 рр.) кількість зайнятих в науці та науковому обслуговуванні в цілому скоротилася майже вдвічі (з 3,7% до 1,9% у загальній структурі зайнятості). Категорія дослідників скоротилася на 52%, техніків – на 43%, допоміжного персоналу – на 53%. [12].

За 20 років незалежності з України на постійне місце проживання та для роботи за кордоном виїхали десятки тисяч співробітників наукової сфери, основний відсоток яких становлять особи продуктивного віку.

Таблиця 1.
Кількість інтелектуальних мігрантів з України 2010 – 2013 рр. (осіб)

	2009	2010	2011	2012	2013
Кандидати наук	65	74	88	90	96
Доктора наук	10	14	12	16	18

Джерело: [7, 13, 15].

Чисельність інтелектуальних мігрантів неухильно зростає. Така ситуація дає підстави стверджувати, що для України характерні ознаки руйнування інтелектуального потенціалу нації.

На рис. 3 представлено прогноз чисельності мігрантів на 2014-2015 роки на основі розрахунку параметрів лінійного тренду.

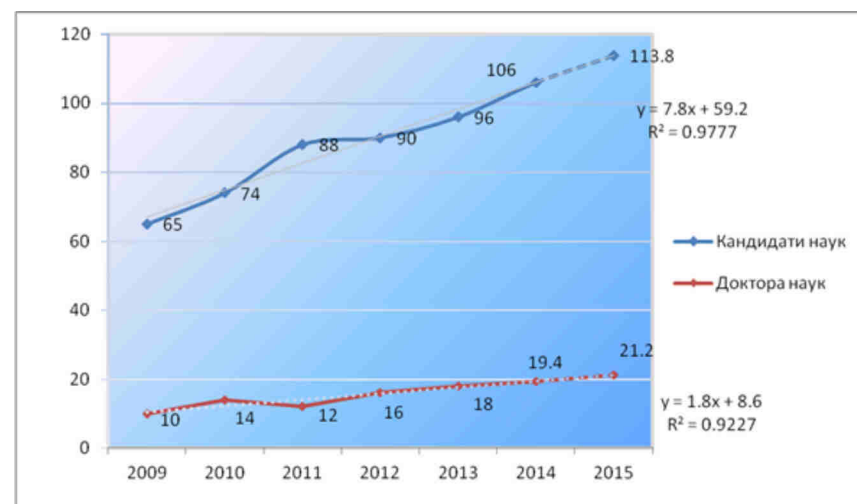

Рис. 3. Тренди інтелектуальної міграції з України на 2014-2015 роки

Результати прогнозування свідчать про те, що за незмінних умов Україна протягом 2014 року втратить 106 кандидатів науки та 19,4 доктори наук.

Протягом 2015 року при незмінних економічних, політичних, соціальних та інших умов відповідно до прогнозування з України спостерігається від'їзд 113,8 кандидатів наук та 21,2 доктора наук. Така ситуація є невтішною, оскільки через відтік інтелектуальних мігрантів країна втрачає науковий потенціал українського суспільства, що в свою чергу негативно впливає на розвиток національної економіки.

Інтелектуальна міграція викликана тими самими чинниками, що й міграція некваліфікованої робочої сили, серед яких виділяють економічні, політичні та соціальні фактори впливу.

Основною причиною інтелектуальної міграції в Україні є наявна глибока криза вітчизняної науки, яка пов'язана: із скороченням внутрішніх витрат на дослідження і розробки; недостатнім матеріально-технічним забезпеченням дослідницького процесу; низькою матеріальною і моральною оцінкою праці учених; низьким рівнем науково-інформаційного забезпечення теоретичних досліджень і розробок; відсутністю сучасного наукового устаткування, незахищеністю прав власності на продукт інтелектуальної праці тощо.

Інтелектуальні трудові ресурси виїжджають за межі національних кордонів не лише в пошуках вищої матеріальної винагороди за свою працю, а також у пошуках краще оснащених лабораторій, комфортніших побутових умов, більших прав та політичних свобод, через більші можливості у творчості та саморозвитку.

Не менш важливими є також політичні причини, до яких можна віднести кризу політичної влади, політичну нестабільність, порушення прав людини, загострення міжнародних відносин тощо.

Причини, які спонукають частину інтелектуальної еліти емігрувати з України представлені на рис. 4. [11 с.58]:

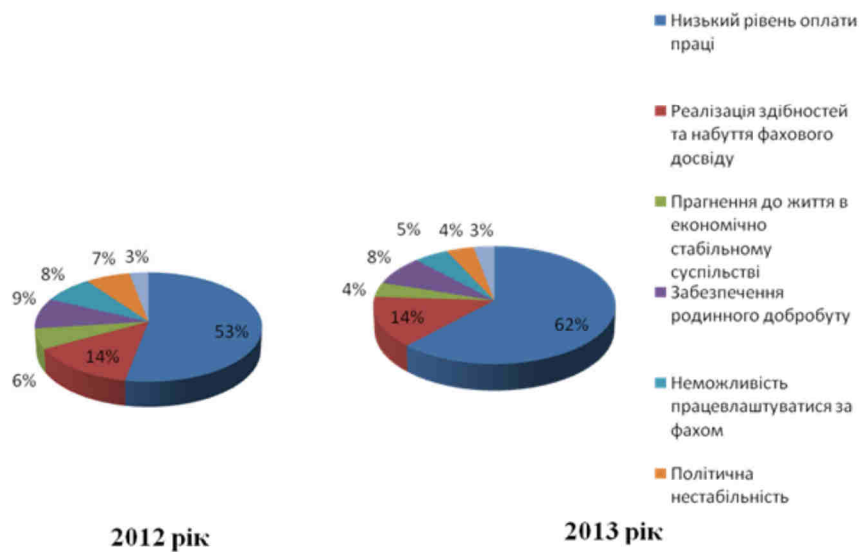

Рис. 4. Структура інтелектуальної міграції з України відповідно до причин за 2012-2013 роки
Джерело: за результатами досліджень науковців Інституту регіональних досліджень НАН України

Відповідно до джерел неофіційної статистики, щорічна інтелектуальна еміграція з України налічує приблизно 95,4 тис. фахівців, тобто емігрує кожний 26 спеціаліст з вищою освітою. Протягом останніх років Україну залишило приблизно 5,5 тис. учених, що еквівалентно втраті 4 млрд. дол. США. За експертними оцінками, витрати на підготовку одного фахівця з вищою освітою становлять близько 20 тис. доларів США, що означає, що кожний висококваліфікований трудовий мігрант збагачує країну свого нового перебування на цю суму.

Основними цільовими країнами зовнішньої міграції висококваліфікованих кадрів стали США, Росія, Німеччина, Ізраїль, Канада та Польща (рис.5).

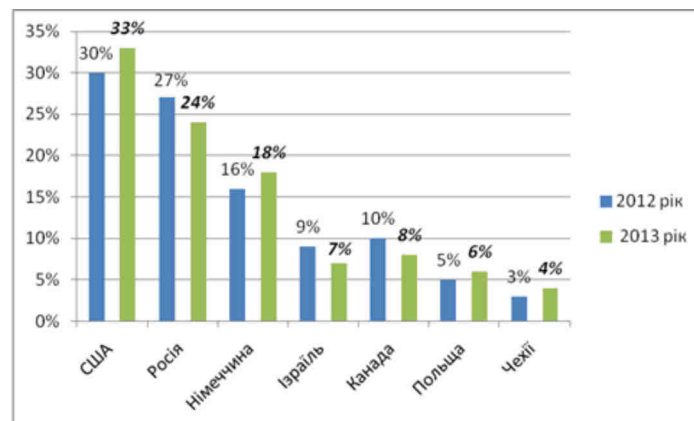

Рис. 5. Структура інтелектуальних мігрантів України за країнами призначення у 2012 – 2013 рр.

Джерело: Open Society Institute.– Higher Education Support Program. – Project Wealth, Poverty and Life Satisfaction in Transition Societies, 2013.[11].

Потік співвітчизників, що їдуть працювати в Америку, стрімко зростає. Оскільки політика США ґрунтується на принципі залучення іноземного інтелекту, що здійснюється на державному рівні. Значна кількість університетів Америки запрошують іноземних талановитих студентів на навчання, надають освітні послуги, пропонують гранти, стипендії з подальшим працевлаштуванням та гарантованою високою заробітною платою і в майбутньому натуралізацію в США. Україна виступає найпотужнішим інтелектуальним донором для США, оскільки 30% висококваліфікованих мігрантів нині задіяні у сфері науки і техніки. Саме тому 90% наукових винаходів розроблених у США за останні роки, належать залученим іноземним висококваліфікованим мігрантам.

Країни Європи також впроваджують державну політику щодо залучення іноземних ресурсів. Серед головних чинників, які приваблюють висококваліфікованих мігрантів є наступні: створення сприятливого середовища для акумуляції наукових знань, створення міжнародних програм з інформаційного обміну для підвищення кваліфікації і інтелектуального потенціалу вченого, що призводить до досягнення більшої конкурентоспроможності. Також важливим чинником є міжнародне співробітництво з можливістю здійснювати зарубіжні відрядження, що сприяють приєднанню до досягнень світової науки і ділової культури.

Тим самим відбувається трансформація у розвитку дослідника, науковця чи викладача, відповідного до принципів розвитку і функціонування інформаційного суспільства. Формування науково-технічних фахівців шляхом активного використання інформаційного обміну призведе до засвоєння міжнародної ділової культури; високої мобільності нових знань, навичок, досвіду.

На сьогоднішній день науковці не можуть дійти єдиного висновку щодо наслідків міграції високоінтелектуальних ресурсів для країн-донорів. З одного боку відплив висококваліфікованих спеціалістів негативно впливає на соціально-економічний розвиток країни. З іншого – фахівці, що повертаються на батьківщину використовують у науково-технічній діяльності отримані передові знання, уміння і досвід, поліпшують професійні навички за рахунок переваг отриманих під час перебування за кордоном.

Таким чином відтік інтелектуального потенціалу має як позитивні так і негативні наслідки для країни-донора.

Для України інтелектуальна міграція має негативні наслідки, оскільки відтік наукового потенціалу негативно впливає на трудові ресурси країни та її регіони, знижується інтелектуальний потенціал, національна економіка втрачає найбільш цінну і, зазвичай, конкурентоспроможнішу частину кадрового потенціалу, внаслідок чого відбувається зміна структури трудових ресурсів. В результаті в країні погіршується продуктивність праці, що призводить до зниження конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Відбувається деградація робочої сили та зростає відставання України в технологічному розвитку.

Також негативні наслідки від інтелектуальної міграції спостерігаються і в демографічному ракурсі. Оскільки з метою працевлаштування за кордон виїжджають, в основному, молоді люди з досить високим рівнем освіти, то як наслідок в державі відбувається старіння нації, різке зменшення народжуваності, збільшення смертності і відсутність природного приросту – глибока демографічна криза.

Демографічний чинник слід розглядати як один із визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави, від показників демографічного розвитку залежить розвиток трудового потенціалу і, як результат, величина сукупного національного доходу.

З економічної точки зору Україна несе чималі збитки від еміграції наукового потенціалу. Лише витрати держави від міграції науковців становить приблизно \$36 млрд. не враховуючи потенційної вартості того, що вони могли виробити або винайти. [9].

До позитивних наслідків можна віднести процес «циркуляції мізків», тобто використання для соціально-економічного розвитку країни, отриманні під час відрядження, знання та досвід інтелектуального мігранта. Професіонали високої кваліфікації, що мігрують у розвинені країни, надалі сприяють припливу на батьківщину інвестицій, технологій, ідей і більш ефективних стандартів розвитку бізнесу. Крім того, тимчасовий віздіт студентів і вчених для участі у дослідженнях та проектах сприяє інтеграції України до світового науково-технічного й освітнього співтовариства.

Також тривале перебування у розвинених країнах сприяє формуванню у мігрантів досвіду сучасного господарювання, ринкової свідомості, засвоєнню цінностей і норм цивілізованого суспільства.

Для країн-реципієнтів позитивні і негативні наслідки від інтелектуальної міграції можуть проявлятися у різний спосіб, залежно від тривалості її періоду.

Результати дослідження проведених з використанням даних країн-реципієнтів, свідчать про позитивний економічний ефект від використання іноземної інтелектуальної праці. По-перше, мігрант отримує значно менші виплати, порівнюючи з корінним населенням, з соціального страхування, сплачуючи при цьому більше податків і внесків. По-друге, держава не витрачає кошти на навчання майбутнього науковця, а одразу отримує прямий економічний ефект від працевлаштування інтелектуального мігранта, оскільки доходи, які вони створюють своєю працею, значно перевищують витрати на утримання науковців. По-третє, залучення дешевого інтелектуального ресурсу, порівняно з місцевим, викличе зниження рівня витрат на виробництво валового внутрішнього продукту (ВВП), що в свою чергу впливає на зростання виробництва.

Загалом залучення висококваліфікованої робочої сили призводить до стрімкого розвитку економіки, зростання її інноваційної та інтелектуальної сфер, активізації господарських проектів.

Втрата людського капіталу країнами-донорами зачіпає питання національної безпеки країни. Мінімізація інтелектуальних втрат потенціалу країни потребує адекватного реагування з боку держави, шляхом інтенсивного впровадження механізмів регулювання міграційними потоками, пристосовуючись і враховуючи інтереси всіх учасників глобального міграційного процесу. Здійснюючи механізм регулювання міграційними процесами на трьох рівнях: національному, міжнародному та транснаціональному, де контроль та методи управління будуть здійснюватися відповідними органами.

Тобто, ефективна міграційна політика має включати в себе інтереси національних держав, міжнародних організацій та міждержавних інституцій. Взяті разом, вони утворюють глобальну систему регулювання міжнародною міграцією, яка є складовою системи глобального управління [5, с. 258].

Для реалізації ефективного функціонування міграційної політики як на державному, так і на міжнародному рівні має бути сформований ефективний механізм регулювання міграційними процесами, імміграційний контроль з урахуванням вимог національної безпеки і потреб національних економік у використанні іноземної робочої сили.

Кінцевою метою має стати не припинення інтелектуальної міграції, що в умовах глобалізації неможливо, а впровадження механізму повернення мігрантів на батьківщину, тобто перетворення незворотної еміграції у тимчасову.

Також для зменшення масштабів інтелектуальної міграції, держава має спрямувати свою політику на розвиток та ефективне використання інтелектуального потенціалу:

- активно залучати талановите молоде покоління до наукової діяльності;
- забезпечити виконання Закону України “Про наукову та науково-організаційну діяльність” у частині фінансування наукової сфер на рівні 1,7% ВВП;
- забезпечити гідну заробітну плату науковому потенціалу країни;
- забезпечити оновлення матеріально-технічної бази науково-дослідної сфери;
- забезпечити нові підходи до реалізації формування кадрового потенціалу шляхом визначення пріоритетних для держави наукових напрямів, за якими має здійснюватися підготовка наукових кадрів;
- створити сприятливі умови праці, з оснащеними необхідними технічними засобами лабораторіями, що сприятиме реалізації творчого та інтелектуального потенціалу;
- підвищити рівень соціальної захищеності працівників наукової сфери;
- стимулювати вітчизняний бізнес до ефективного використання наукових розробок українських учених;
- забезпечити більш тісну співпрацю вищих навчальних закладів з науково-дослідними інститутами;
- забезпечити участь у міжнародних програмах з інформаційного обміну для підвищення кваліфікації і інтелектуального потенціалу вченого;
- сприяти міжнародному співробітництву з можливістю здійснювати зарубіжні відрядження.

Висновки і пропозиції. Інтелектуальна міграція є складним явищем, яке неоднозначно впливає на соціально-економічний розвиток країн-донорів та країн-реципієнтів.

Сьогодні на міжнародному ринку праці Україна посідає одне з провідних місць серед країн-донорів з інтелектуального ресурсу та фактично бере участь у економічному розвитку країн світу.

Нинішня криза вітчизняної науки є основною причиною інтелектуальної міграції, яка негативно впливає на розвиток національної економіки, на якість людського капіталу, продуктивність праці, рівень доходів населення.

Інтелектуальна міграція, як явище суперечливе і неоднозначне, вимагає конкретних заходів щодо її впорядкування, яке повинне здійснюватися за допомогою міжнародно-правового регулювання міграційних процесів з урахуванням глобальних інтересів світового співтовариства, об'єктивних можливостей окремо взятих держав і особливостей розвитку народонаселення в сучасних умовах.

На сьогоднішній день офіційні статистичні джерела не в змозі оцінити реальні масштаби інтелектуальної міграції, через відсутність єдиних уніфікованих методичних підходів щодо вимірювання інтенсивності міграційних процесів висококваліфікованих працівників. Це негативно позначається на можливості оцінки кількісних та якісних параметрів інтелектуального заробітчанства. Тому першим важливим кроком у державній політиці щодо підвищення інформаційного рівня статистичної інформації є впровадження найсучасніших технологій її обробки. Також необхідно вдосконалити процес обстеження міграційних процесів.

Тому Україна тільки приступила до формування всебічної, науково обґрунтованої методичної, інформаційно зваженої системи регулювання інтелектуальних міграційних процесів. Зараз основними цілями державної міграційної політики є подолання зростаючих масштабів інтелектуальної міграції, регулювання міграційних потоків, шляхом впровадження дієвих інструментів регулювання міграційних потоків.

Реалізація вищезазначених напрямів щодо регулювання інтелектуальної міграції в поєднанні з ринковими процесами саморегуляції в змозі стабілізувати ситуацію щодо інтелектуальної міграції, налагодити систему підготовки та перепідготовки кадрів за пріоритетними напрямками економіки, стимулювати розвиток національної економіки, покращити якість людського капіталу, підвищити продуктивність праці, збільшити рівень доходів населення.

Використані джерела.

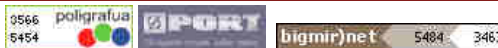
1. Fayolle J. Commentaire // Revue d'economie politique. 1992. [Online]. - available at <http://www.cairn.info/publications-de-Fayolle-Jacky--404.htm>
2. International Migration Outlook 2013. OECD publishing.–2013. <http://www.oecd-ilibrary.org/>
3. Kenwood G., Lougheed A. The Growth of the International Economy 1820-2000. London – N.Y. <http://www.calameo.com/books/00017533809c896bf417f>
4. N. Gregory Mankiw, David Romer, and David N. Weil, “A Contribution to the Empirics of Economic Growth”, Quarterly Journal of Economics Issued in June 1992: 407–437 Conference on Trade and Development. – New York, Geneva, 2007.
5. N. Gregory Mankiw; David Romer; David N. Weil The Quarterly Journal of Economics, Vol. 107, No. 2. (May, 1992), pp. 407-437 <http://people.virginia.edu/~slf9s/sbc/econ452/readings/MRW%201992.pdf>
6. Tendances des migrations internationales : sopemi édition 2003 – ISBN 92-64-01946-4 – © OCDE 2004 – <http://www.oecd.org/fr/>
7. Зовнішня трудова міграція населення України. / За ред. Е. М. Лібанової. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2009. – 120 с.

8. Мирончук О. «Відплив інтелекту» як фактор конкурентоспроможності в глобалізованому світі// Дослідження міжнародної економіки: Зб. наук. пр. – К.: ІСЕМВ НАН України, 2011. – № 2 (67). – С. 178-185.)
9. Міграція і толерантність в Україні: №б. ст. / За ред. Ярослава Пилинського. – К.: Стилос, 2007. –191 с.
10. Ромашенко Т.І. Особливості міжнародної міграції висококваліфікованих працівників в умовах глобалізації/ Ромашенко Т.І //Проблеми и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках ЧЭС и ГУАМ (сб. научных трудов). – 2008. -Т. 1.- С. 339-344.].
11. Соціологічне опитування сімей міжнародних трудових мігрантів у межах проекту Open Society Institute.– Higher Education Support Program. – Project Wealth, Poverty and Life Satisfaction in Transition Societies, 2013.
12. Світовий банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.data.worldbank.org.
13. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dkni.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/_08%2007%202013.pdf
15. Найчастіше з України за кордон виїжджають вчені-біологи, математики й медики // Українська правда вівторок, 13 серпня 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://life.pravda.com.ua/society/2013/05/9/128164/>

References.

- Fayolle, J. (1992), *Revue d'economie politique*, La Revue de l'OFCE, Paris, France.
- Kenwood, G. and Lougheed, A. (1999), *The Growth of the International Economy 1820-2000*. Routledge Taylor&Francis Group, New York, USA.
- N. Gregory Mankiw, David Romer, and David N. Weil, (1992) *A Contribution to the Empirics of Economic Growth*, Conference on Trade and Development, New York, USA.
- Mankiw Gregory, N. Romer, D. and Weil David N. (1992), "A Contribution to the Empirics of Economic Growth", *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 107, No. 2, pp. 407-437.
- OECD iLibrary (2010), "International Migration Outlook 2013", available at: <http://www.oecd-ilibrary.org> (Accessed 3 May 2014).
- The Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD (2004), "Tendances des migrations internationales: sopeni edition", available at: <http://www.oecd.org/fr/>. (Accessed 3 May 2014).
- Libanova, E. M. (2009), *Zovnishnia trudova mihratsiia naseleunia Ukrainy* [External labor migration in Ukraine.], Informatsijno-analitychne ahentstvo, Kyiv, Ukraine.
- Myronchuk, O. (2011) "Brain drain" as a factor of competitiveness in a globalized world Vidplyv intelektu", *Doslidzhennia mizhnarodnoi ekonomiky: Zb. nauk. pr.*, vol. 2, no. 67, pp. 178-185.
- Yaroslav, P.(2007), *Mihratsiia i tolerantnist' v Ukraini* [Migration and Tolerance in Ukraine], Stylos, Kyiv, Ukraine.
- Romaschenko T.I. (2008), "Features international migration of highly skilled workers in the context of globalization", *Problemy u perspektivy sotrudnychestva mezhdru stranamy Juho-Vostochnoj Evropy v ramkakh ChES y HUAM (sb. nauchnykh trudov)*, vol.1, pp. 339-344.
- Sociological survey of families of international migrants in the project (2013), Higher Education Support Program, Project Wealth, Poverty and Life Satisfaction in Transition Societies.
- The World Bank (2013), "Risk Sharing and Internal Migration", available at: <https://openknowledge.worldbank.org/discover?query=migration> (Accessed 15 May 2014).
- The official site of State Statistics Service of Ukraine (2014), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 3 May 2014).
- The official site of *State Agency on Science, Innovations and Informatization of Ukraine* (2013), "Analytical reference. The state of science and technology, the results of scientific, technology, innovation, technology transfer for 2013", available at: http://www.dkni.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/_08%2007%202013.pdf (Accessed 24 April 2014).
- Ukrainian truth of life (2013), "Most of the Ukraine travel abroad biological scientists, mathematicians and physicians", available at: <http://life.pravda.com.ua/society/2013/05/9/128164/> (Accessed 24 April 2014).

Стаття надійшла до редакції 02.06.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"